

Dr. Crenguța LEAUA

DREPTUL AFACERILOR
Noțiuni generale de drept privat

pentru învățământul superior economic

Universul Juridic

București

-2012-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2012, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LEAUA, CRENGUȚA

Dreptul afacerilor : noțiuni generale de drept privat /

Crenguța Leaua. - București : Universul Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-900-8

336(498)

347.7(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**

DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

CUVÂNT ÎNAINTE

Intrarea în vigoare, la 1 octombrie 2011, a noului Cod civil al României a marcat o modificare legislativă majoră. Noul Cod civil nu numai că a modernizat prevederile Codului civil de la 1864, ci a realizat și o unificare a legislației civile cu cea comercială. Astfel, la intrarea în vigoare a noului Cod civil, își încetează aplicarea Codul comercial, noua reglementare având însă o serie de prevederi referitoare la profesioniști și la întreprindere, noțiuni care includ și activitatea comercianților.

Distinct de analizele doctrinare cu privire la menținerea sau nu a dreptului comercial ca ramură de drept de sine stătătoare, este certă utilitatea menținerii dreptului afacerilor ca disciplină de studiu universitar, cu precădere pentru studenții din învățământul superior economic. Aceștia au nevoie, pentru buna înțelegere a cadrului legislativ în care urmează să își desfășoare activitatea ulterioară, a unei prezentări a principalelor noțiuni de drept civil precum și de reliefarea specificului normelor aplicabile profesioniștilor, categorie în care se regăsesc cei care au o activitate sistematică, organizată, de producție, comerț sau prestare de servicii. Aceasta presupune, pe de o parte, un trunchi comun al dreptului afacerilor cu dreptul privat, în general, și, pe de altă parte, anumite elemente specifice activității de afaceri.

Prezenta lucrare este dedicată prezentării trunchiului comun de drept privat al dreptului afacerilor. Cartea cuprinde în primul rând noțiunile de bază, generale, pentru înțelegerea dreptului privat – noțiunea de drept, de normă juridică, aplicarea și interpretarea acesteia - pentru ca să fie prezentate apoi elementele principale ale raportului juridic civil – persoanele, drepturile și obligațiile, precum și actele și faptele juridice și, dintre acestea, contractele speciale numite, din perspectiva noului Cod civil și a altor acte normative. Într-o lucrare ulterioară - „Dreptul afacerilor. Norme privind profesioniștii” - urmează a fi prezentate elementele specifice afacerilor, respectiv noțiunea de profesionist, de comerciant și de societate comercială, insolvența comercianților, precum și principalele particularități ale obligațiilor în cazul profesioniștilor.

Lucrarea este destinată studenților din învățământul superior economic, în a căror programă analitică universitară se regăsește disciplina Dreptul afacerilor. Cartea este însă utilă și acelor persoane care doresc să se familiarizeze cu noțiunile elementare de drept al afacerilor, pentru activitatea lor profesională, în principal persoanelor implicate în diverse activități economice. Lucrarea prezintă,

de asemenea, interes pentru actualizarea cunoștințelor generale de drept ale economiștilor absolvenți de studii universitare economice, după apariția noului Cod civil, cartea urmând structura informației din partea generală care a fost prezentată în cursul de dreptul afacerilor pe care aceștia l-au urmat în timpul studiilor universitare anterioare.

Fiind concepută ca un instrument de studiu, cartea nu își propune să trateze exhaustiv dreptul privat ci să prezinte, într-o manieră sintetică, accesibilă și structurată, informația de bază necesară înțelegerii acelor noțiuni de drept privat ce constituie baza pentru desfășurarea afacerilor. Pentru a veni în întâmpinarea celor care vor folosi cartea pentru studiu individual, fiecare capitol care prezintă o parte teoretică este completat, la finalul lucrării, de un număr de întrebări de tip grilă utile pentru fixarea noțiunilor și pentru verificarea cunoștințelor acumulate prin lectura capitolului respectiv.

În încheiere, doresc să îi mulțumesc doamnei prof. univ. dr. Brândușa Ștefănescu și doamnei conf. univ. dr. Camelia-Florentina Stoica pentru îndrumarea pe care mi-au acordat-o cu privire la specificul activității de predare a dreptului pentru studenții din învățământul superior economic precum și pentru imboldul de a scrie această lucrare, domnului conf. univ. dr. Flavius-Antoniu Baias pentru sprijinul oferit în interpretarea mai multor texte din noul Cod civil și doamnei asistent univ. dr. Mihaela-Daciana Boloș pentru ajutorul acordat pentru documentare și pentru pregătirea testelor grilă din anexa de la finalul lucrării.

Autoarea

CAPITOLUL 1

NOȚIUNI INTRODUCATIVE GENERALE

1. Noțiunea de drept

În *sens larg*, romanii au definit dreptul ca obligația de a trăi onest („*honeste vivere*”), de a da fiecăruia ceea ce i se cuvine („*suum cuique tribuere*”), de a nu dăuna altei persoane („*alterum non laedere*”). Astfel, în limbajul obișnuit, termenul drept desemnează o valoare fundamentală a societății, un ansamblu de reguli de conduită cu rol de stabilire a ceea ce este just sau injust, un mijloc de realizare a dreptății și echității.

În *sens juridic*, termenul drept desemnează totalitatea regulilor de conduită emise de puterea publică, reguli a căror respectare este obligatorie pentru toți destinatarii lor.

Noțiunea de drept se mai folosește și pentru a desemna știința dreptului sau o disciplină din cadrul programei de studiu universitar care studiază o anumită parte a dreptului, în sens juridic. În acest sens sunt utilizate expresiile „dreptul civil”, „dreptul penal”, „dreptul afacerilor” etc.

Dreptul afacerilor, ca disciplină de studiu universitar, are în vedere ansamblul de norme generale de drept privat și norme speciale de drept privat și public aplicabile profesioniștilor comercianți persoane fizice autorizate și societăți comerciale, în activitatea lor de afaceri, respectiv de producție, administrare de bunuri sau de prestare de servicii a întreprinderilor cu scop lucrativ. Sunt incluse noțiuni elementare de drept privat în genere, drept civil, precum și unele noțiuni de dreptul muncii, drept administrativ, fiscal și penal.¹

---

¹ În contextul legislativ anterior noului Cod civil, dreptul afacerilor a fost definit din perspectiva învățământului superior economic ca referindu-se la materia interdisciplinară (pluridisciplinară) ce cuprinde ansamblul de norme juridice ce reglementează relațiile sociale ale întreprinderii din momentul înființării ei până în momentul desființării (lichidării), respectiv relațiile ce se stabilesc între stat pe de o parte și comerciant, pe de altă parte (drept administrativ, fiscal, penal), dar și relațiile de drept privat, ceea ce înseamnă aplicarea unor dispoziții de drept civil (regimul juridic al bunurilor, protecția consumatorului), de dreptul muncii (contractul de muncă, răspunderea disciplinară, materială, jurisdicția muncii) și, nu în ultimul rând, de drept comercial (comercianții, faptele de comerț, fondul de comerț, contractele comerciale) – a se vedea S.-L. Cristea, *Dreptul afacerilor*, Ed. Universitară, București, 2008, p. 15-16. De asemenea, s-a arătat că termenul de „afaceri” în contextul dreptului comercial se referă la faptele de comerț – a se vedea S. Angheni, M. Volonciu, C. Stoica, *Drept comercial pentru învățământul economic*, Ed. Universitară, București, 2006, p. 14.

2. Normele juridice

2.1. Definiția și structura normei juridice

Pentru bunul mers al societății, întreaga viață socială este guvernată de reguli, de norme. Nu toate aceste norme sunt norme juridice – există norme morale, norme religioase, norme tehnice. Norme juridice intervin în acele aspecte ale vieții sociale în care statul a considerat că este necesară intervenția unei reglementări. Astfel, nu vor fi regăsite norme juridice în aspecte ce țin exclusiv de sfera morală, ori în sfera tehnică, decât în măsura în care adoptarea acestora a fost considerată necesară pentru bunul mers al societății.

Normele juridice (sau *normele de drept*) sunt regulile stabilite de către autoritatea publică care reglementează raporturile dintre oameni și care, în cazul în care nu sunt respectate, pot fi aduse la îndeplinire prin forța coercitivă a statului.

2.2. Structura și clasificarea normelor juridice

În structura sa, norma juridică cuprinde 3 părți:

- a. *ipoteza*, respectiv relația socială la care se referă, situația pe care o reglementează;
- b. *dispoziția*, anume partea în care se edictează regula de conduită ce trebuie urmată;
- c. *sanctiunea*, în care se arată care este consecința încălcării regulii cuprinse în dispoziție.

Nu întotdeauna această structură a normei se va regăsi în același text, fiind posibil ca, în redactarea diverselor acte normative, anumite norme să aibă unul din aceste elemente implicit sau reglementat în altă parte decât celelalte elemente. Spre exemplu, multe legi cuprind în articolele lor de început ipotezele și dispozițiile unor norme, pentru ca la finalul actului legii să existe un capitol distinct în care să fie înșirate toate sancțiunile aplicabile. În alte situații, nu este prevăzută nicio sancțiune pentru încălcarea unor dispoziții cu privire la anumite contracte în legile care le prevăd, dar se aplică sancțiunea generală a nulității contractelor încheiate cu încălcarea unor norme legale imperative cuprinsă în Codul civil și care completează normele cuprinse în alte acte normative.

Principala clasificare a normelor juridice le împarte în 3 categorii, în funcție de efectele pe care le au:

- *norme imperative*, a căror respectare e obligatorie în toate situațiile și a căror încălcare atrage sancțiunile prevăzute în actele normative în vigoare; în aceste situații, dacă părțile la un contract inserează în acesta clauze care să contrazică dispozițiile imperative ale legii, intervine sancțiunea nulității;

- *norme supletive*, care se aplică în completarea contractelor sau a altor acte juridice, în situația în care părțile la acele acte nu au prevăzut clauze contractuale

pentru o anumită situație; dacă părțile inserează într-un act clauze care contrazic norme supletive aceste clauze vor fi valabile și se vor putea aplica fără a se pune problema unei sancțiuni.

Mai există și *norme permissive*, care acordă o permisiune pentru o anumită conduită, și nu stabilesc o regulă ce trebuie respectată și *norme de recomandare*, care nu impun o regulă de conduită, ci doar o recomandă. Aceste norme sunt practic lipsite de sancțiune, fiind atipice.

2.3. Izvoarele normelor juridice

Sistemul juridic al unui stat este alcătuit din ansamblul normelor juridice aplicabile în acel stat. Aceste norme juridice, pentru a putea fi aplicate în societate, trebuie să fie cunoscute. Ele pot proveni din diverse surse, fiind diverse modalități de stabilire a acestora.

Prin *izvoarele normelor juridice* se înțeleg diferitele modalități de exprimare exterioară a normelor juridice¹.

Izvoarele normelor juridice menționate ca atare de Codul civil (art. 1 C. civ.) sunt actele normative, uzanțele și principiile, însă marea parte a normelor juridice aplicabile în România se regăsește în acte normative. Distinct de acestea, mai există unele situații ale unor acte ce pot conduce la efecte în privința stabilirii normelor juridice, respectiv a creării sau încetării lor².

2.3.1. Actele normative

Actele normative sunt acte scrise emenate de la diverse autorități publice prin care stabilite în mod expres norme juridice, în domeniul de reglementare specific fiecărei autorități publice. Acestea sunt:

a. Constituția, care este actul normativ suprem în stat, fiind emis de Adunarea Constituantă, respectiv de Parlament, care este organul legislativ al statului, cu o anumită majoritate specială de vot necesară pentru legile constituționale.

Tot la nivel constituțional se regăsesc și tratatele internaționale privind drepturilor omului la care România este parte și care, în conformitate cu art. 11 alin. (2) și art. 20 alin. (1) din Constituția României, au aplicare prioritară față de legislația internă, atunci când sunt mai favorabile persoanelor ale căror drepturi sunt ocrotite prin aceste tratate³.

---

¹ A se vedea T. Ionașcu ș.a., *Tratat de drept civil*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1967, p. 53.

² Pentru o analiză de dată recentă și o clasificare a izvoarelor de drept în lumina prevederilor noului Cod civil, a se vedea C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea Generală. Persoanele. În reglementarea noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2012.

³ A se vedea Șt. Deaconu, *Drept constituțional*, Ed. CH Beck, București, 2011, p. 16-19.

b. Legea, care este actul normativ adoptat de Parlament prin care acesta reglementează cele mai importante domenii ale vieții sociale.

Legile sunt de două tipuri: *organice*, care necesită pentru adoptarea lor o majoritate mai mare din membrii Parlamentului și legi *ordinare*. Domeniul legilor organice este menționat expres în Constituție.

Codurile sunt legi mai ample, care reglementează un sistem de probleme. Sunt astfel de coduri, spre exemplu Codul civil, Codul fiscal, Codul penal, Codul muncii, Codul silvic, Codul de procedură civilă, Codul de procedură penală, Codul de procedură fiscală etc.

În sens larg, toate actele normative sunt uneori denumite „legi”¹. Cu toate acestea, sensul specific, restrâns, al termenului lege se referă la actele normative adoptate de Parlament.

c. Ordonanțele. Spre deosebire de Guvern, care are o activitate normativă în tot cursul anului, Parlamentul se întrunește numai în sesiuni de lucru cu durată determinată². De aceea a fost stabilit prin Constituție un mecanism legislativ care să permită Guvernului ca, în anumite situații, să poate adopta acte normative care țin de domeniul legii. Acestea sunt ordonanțele și ordonanțele de urgență.

Ordonanțele Guvernului (prescurtate O.G.) sunt emise de Guvern cu privire la relații sociale care, în mod obișnuit, ar fi reglementate de Parlament. Ordonanțele Guvernului se emit în baza unei delegări exprese date de parlament printr-o lege specială de abilitare dată pentru o durată determinată și pentru anumite domenii precizate, care însă nu pot face parte din cele care sunt rezervate legilor organice.

Ordonanțele de Urgență ale Guvernului (prescurtate O.U.G.) sunt de asemenea acte normative emise de Guvern în situații extraordinare, urgente, a căror reglementare nu poate fi amânată până la data la care se poate aproba o lege de Parlament.

După adoptarea de către Guvern unei ordonanțe sau a unei ordonanțe de urgență, Guvernul are obligația de a transmite aceste acte către Parlament. Ordonanțele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege în care se stabilesc, dacă este cazul, și măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanței.

d. Hotărârile Guvernului (prescurtate H.G.), adoptate de Guvern, care este organ executiv, nu legiuitor. Prin urmare, hotărârile Guvernului cuprind norme adoptate pentru punerea în aplicare, pentru executarea legilor, anume fie detaliază, fie explicitează conținutul normelor cuprinse în legi.

---

¹ Acesta este sensul în care se referă art. 1 alin. (1) din Codul civil.

² Parlamentul are două sesiuni anuale ordinare (prima cu începere din luna februarie până cel mai târziu în iunie și a doua cu începere din septembrie și până cel mai târziu în decembrie) și se reunește în sesiuni extraordinare la cererea Președintelui României, a biroului permanent al fiecărei Camere ori a cel puțin o treime din numărul deputaților sau al senatorilor.

e. *Ordinele Miniștrilor*, care sunt emise în cadrul fiecărui minister pentru punerea în aplicare a hotărârilor Guvernului - fie detaliază, fie explicitează conținutul normelor cuprinse în acestea.

f. *Instrucțiuni, norme, regulamente, statute*, care sunt emise de diverse organe de stat (cum sunt Oficiul Concurenței, Banca Națională a României etc.) ori de organisme profesionale (de exemplu Uniunea avocaților, Consiliul Medicilor etc.) în baza competenței pe care le-o conferă o lege sau o hotărâre de Guvern.

g. *Hotărâri ale Consiliilor locale*, care sunt organe ale administrației publice locale, reglementează problemele de interes local. Aceste hotărâri cuprind reguli aplicabile numai pentru teritoriul aflat în raza Consiliului local respectiv.

Actele normative au întotdeauna *formă scrisă*. Ele sunt organizate în titluri, capitole, articole, alineate, paragrafe, subpuncte, astfel încât referirile să se poată face cât mai precis la o anumită normă.

Fiind de generală aplicare, actele normative trebuie făcute publice, pentru ca cei cărora li se adresează normele să le poată aplica. Publicarea se face în *Monitorul Oficial al României – Partea I*, iar pentru hotărârile consiliilor locale, într-un ziar local și, dacă există, în publicația proprie (buletin informativ).

2.3.2. *Uzanțele*

Prin uzanțe se înțeleg obiceiul și uzurile profesionale. Acestea sunt izvoare nescrise deși, în anumite situații, ele pot fi cuprinse în culegeri publicate de anumite organisme autorizate (de exemplu, camerele de comerț și industrie). Fiind izvoare nescrise, atunci când o persoană interesată invocă o normă juridică cuprinsă într-o uzanță, ea trebuie să facă proba existenței acelei uzanțe, cu excepția situației în care uzanța a fost publicată într-o culegere elaborată de o entitate sau un organism autorizat în domeniu. Ghidurile de bune practici sau codurile deontologice nu sunt în mod necesar culegeri de uzanțe, ele pot fi în unele situații mecanisme de promovare a unor practici, cu intenția ca acestea să devină uzanțe, caz în care nu fac proba existenței unei norme juridice.

Uzanțele nu se aplică decât în situațiile în care o anumită situație nu este prevăzută de lege. În materiile reglementate prin lege, uzanțele se aplică numai în măsura în care legea trimite în mod expres la acestea.

Sunt o serie de texte din Codul civil care fac referire la uzanțe. Spre exemplu, uzanțele sunt utilizate pentru a stabili distanța minimă în construcții [art. 613 alin. (2) C. civ.] sau în materia contractelor de transport (art. 2069 C. civ.), contractelor de mandat [art. 2010 alin. (2) C. civ.] sau a contractelor de expediție (art. 2069 C. civ.).

2.3.3. *Principiile generale de drept*

În cazurile neprevăzute de lege, cu privire la care nu sunt nici uzanțe aplicabile și nu se regăsesc nici dispoziții legale privitoare la situații asemănătoare care

să poată fi aplicate, sunt izvoare de norme juridice și principiile generale ale dreptului. Aceste principii nu se regăsesc explicit în actele normative, ci sunt deduse din ansamblul sistemului normativ, din practica generală a instanțelor judecătorești și din literatura juridică ce analizează aplicarea dreptului.

În literatura de specialitate juridică, aplicarea principiilor generale de drept se mai numește și *analogia dreptului*¹.

2.3.4. Impactul dreptului Uniunii Europene

Potrivit art. 5 C. civ., în materiile reglementate de acest cod, normele dreptului Uniunii Europene se aplică în mod prioritar, indiferent de calitatea sau statutul părților².

Dreptul Uniunii Europene este însă un ansamblu normativ care cuprinde pe de o parte norme aplicabile direct cetățenilor statelor membre iar, pe de altă parte, norme aplicabile statelor membre. Actele juridice normative emise de instituțiile Uniunii Europene sunt regulamentele și directivele. Dintre acestea, singurele care au aplicare directă în dreptul intern român sunt *regulamentele* acestea fiind, din această perspectivă, adevărate izvoare de drept în sensul art. 5 C. civ.

Directivele au aplicare numai prin intermediul legislației naționale, respectiv este necesară transpunerea lor în legislația națională. Totuși, în anumite situații, dacă statul nu transpune într-un termen directivele, cetățenii Uniunii Europene pot acționa în baza drepturilor prevăzute în directive pentru a obține daune de la statul respectiv, printr-o acțiune directă.

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, deși are caracter individual, are impactul specific forței argumentelor reținute în deciziile pronunțate³. Așa fiind, ea nu este creatoare de norme de drept în sine dar poate avea rolul de a crea principii de drept care devin apoi aplicabile în toate situațiile, prin codificare ulterioară⁴.

2.3.5. Rolul instanțelor judecătorești

Hotărârile pronunțate de instanțele judecătorești (jurisprudența) nu reprezintă izvor de drept. Aceasta înseamnă că o soluție pronunțată de instanța de judecată

---

¹ T. Ionașcu ș.a., *op. cit.*, p. 150.

² Cu privire la prioritatea aplicării dreptului Uniunii Europene, a se vedea M. Voicu, *Introducere în dreptul european*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 89 și Curtea de Justiție a Comunităților Europene, hotărârea dată în cazul *Costa/Enel*, citată de M. Voicu, *op. cit.*, p. 88-90.

³ C. Lefter, *Fundamente ale dreptului comunitar instituțional*, Ed. Tribuna Economică, București, 2003 și B. Ștefănescu, *Curtea de Justiție a Comunităților Europene*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 138-139.

⁴ De exemplu, cauza *Van Gend en Loos* a condus la crearea principiului efectului direct la dreptul comunitar.